

Comisia administrație publică și dezvoltare regională

R A P O R T

pe marginea audierii raportului de activitate a Agenției Relații Interetnice

În contextul exercitării funcției de control parlamentar, Comisia administrație publică și dezvoltare regională, în comun cu Grupul de lucru permanent pentru asigurarea mecanismului de cooperare între Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Populară a Găgăuziei, a audiat în cadrul ședinței din 17 iulie 2024 raportul de activitate al Agenției Relații Interetnice, prezentat de domnul Veaceslav Reabcinschii, Directorul general al Agenției Relații Interetnice. La ședință au participat liderii organizațiilor etnoculturale: A.O. Comunitatea Ucraineană din Republica Moldova, A.O. Comunitatea Bulgară din Republica Moldova, A.O. Comunitatea Găgăuzilor din Republica Moldova și Centrul Cultural Belarus din Moldova.

Agenția Relații Interetnice (în continuare – *Agenția*), este autoritate administrativă centrală în subordinea directă a Prim-ministrului, care își desfășoară activitatea în conformitate cu Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 593/2018. Instituția a fost reorganizată în anul 2018, astfel încât funcțiile de elaborare și monitorizare a politicilor din domeniul relațiilor interetnice și funcționării limbilor au fost transmise Ministerului Educației și Cercetării, iar funcțiile de implementare a politicilor respective au fost păstrate după Agenția Relații Interetnice. În domeniile sale de activitate, Agenția colaborează cu autoritățile publice centrale și locale, autoritățile publice autonome, precum și cu organizațiile neguvernamentale și internaționale.

Directorul Agenției, dl Veaceslav Reabcinschii a prezentat raportul de activitate a instituției și a marcat documentele de bază în activitatea Agenției, axându-se în principal pe acțiunile referitoare la implementarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice pentru perioada 2017 – 2027, punerea în aplicare a căreia este prevăzută în Agenda de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. În acest context, s-a menționat că Republica Moldova trebuie să dispună de mecanisme eficiente în domeniul educațional, economic, social, cultural, pentru facilitarea participării reprezentanților minorităților naționale la viața

publică și dialogul intercultural, la promovarea limbii de stat, dezvoltarea protecției limbilor minorităților naționale, precum și la asigurarea accesului minorităților la informații mass-media în limbile vorbite de acestea.

Pornind de la prioritățile Strategiei, au fost relevate 6 ședințe și întâlniri cu liderii organizațiilor etnoculturale la care au participat peste 150 persoane, care vizează activități de sporire a participării minorităților naționale în viața publică, de studiere a limbii române și a limbilor minorităților naționale de către cetățenii alolingvi și de prevenire și combatere a tuturor formelor de discriminare.

Agenția oferă spațiu pentru activitățile etnoculturale, acestea devenind un instrument permanent de realizare a politicilor de protejare și promovare a diversității culturale. Astfel, în anul 2023 asociațiile etnoculturale au desfășurat cu suportul Agenției peste 150 de evenimente, iar în prima jumătate a anului 2024 – 61 de evenimente. În context, Festivalul Etniilor, desfășurat cu regularitate, devenit deja o tradiție.

O altă direcție importantă în activitatea Agenției este lucrul mediatorilor comunitari, actualmente, 50 la număr, precum și modificarea regulamentului de activitate a acestora în vederea adaptării la condițiile actuale. Pe parcursul anului au avut loc 4 instruiri cu mediatorii comunitari romi, cu suportul organizațiilor internaționale. În proces de pregătire este ziua europeană a romilor, care va avea loc la 2 august curent în cadrul săptămânii culturii romilor. Agenția a elaborat pachetul de documente cu privire la Programul de burse de merit pentru elevii și studenții romi din învățământul liceal, profesional tehnic și superior. Ca rezultat, Guvernul a alocat peste 120 de burse pentru studenții de etnie romă.

Referitor la planurile de acțiuni la nivel local, s-a menționat extinderea rețelei de mediatorii comunitari și planificarea resurselor financiare. Pe parcursul anul 2024 Agenția a elaborat 2 modele de acțiuni pentru administrațiile publice locale. 45 de primării au primit suportul necesar în acest sens, dintre care 16 autorități locale au aprobat planuri de acțiuni în cadrul ședințelor consiliilor locale.

În privința Programului de activități pentru anii 2021-2024 privind promovarea memoriei Holocaustului și culturii toleranței în vederea combaterii rasismului, antisemitismului, xenofobiei și altor forme de intoleranță, s-a menționat că în anul 2023 și 2024, în cadrul muzeului Agenției, a fost organizată Săptămâna Memoriei victimelor Holocaustului și zilele ușilor deschise.

O activitate prioritară ține de implementarea prevederilor internaționale la care Republica Moldova este parte – Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale și Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare, în baza planurilor de acțiuni aprobate de Guvern. Astfel, în aprilie 2024 Agenția a prezentat

rapoartele periodice naționale privind implementarea dispozițiilor tratatelor prenotate, în urma cărora structurile Consiliului Europei au expus recomandări pentru a îmbunătăți procesul de implementare a Convenției-cadru în condițiile țării noastre.

Cat privește activitatea Agenției în cadrul procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, Agenția este parte a grupurilor de lucru: Grupul de lucru 23 Sistem judiciar și drepturi fundamentale, Grupul de lucru 24 Justiție, libertate și securitate, Grupul de lucru 26 Educație și Cultură și Grupul 28 – Protecția consumatorilor și sănătatea publică. În context, conlucrarea cu reprezentanța Consiliului Europei, Misiunea OSCE în Moldova, Organizația Națiunilor Unite, care au acordat suport în implementare mai multor activități, ilustrează o colaborare eficientă a Agenției cu organismele internaționale.

O realizare importantă constă în cartografierea localităților cu minorități naționale, finalizată în luna iunie curent, care demonstrează că ucrainenii sunt bine reprezentați în 20 de orașe, 74 de comune și 40 sate; rușii – 19 orașe, 14 comune și 11 sate, romii în 63 de localități.

Reliefăm, în această ordine de idei, despre cercetările sociologice efectuate în domeniul relațiilor interetnice. Cercetările sociologice concrete oferă un tablou veridic și fac posibilă cunoașterea motivelor ce pot conduce la apariția crizei în acest domeniu, înlesnind elaborarea și adoptarea unor măsuri optime în scopul ameliorării situației existente. Raportorul s-a referit la sondajul de cercetare a Consiliului pentru egalitate realizat în 2024, care a stabilit următoarele: 47 din respondenți consideră că discriminarea este răspândită în Republica Moldova, iar 70% nu au încredere în altă etnie. Dintre grupurile etnice cel mai mic grad de acceptare revine romilor. În concluzie, comunicarea interetnică este redusă. Cele mai strânse relații le au rușii cu ucrainenii, în timp ce găgăuzii și bulgarii dezvoltă legături interetnice în interiorul grupului de apartenență etnică.

Aceiași constatare o avem potrivit Indicelui Coeziunii Sociale și Reconcilierii (SCORE), cercetare realizată în parteneriat cu USAID și ONU Moldova: lipsa comunicării interetnice și nivelul scăzut de coeziune socială între diferitele segmente ale societății moldovenești.

Rezultatele respective relevă că consolidarea relațiilor de prietenie între reprezentanții diferitelor etnii, facilitarea dialogului intercultural, promovarea culturii toleranței și incluziunea reală a minorităților naționale într-un spațiu lingvistic comun, trebuie extinse și dezvoltate.

În acest scop, Agenția este preocupată de lansarea proiectului „Consolidarea Relațiilor Interetnice – CRIN”, care va include un șir de evenimente în localitățile preponderent populate de minorități, cu participarea întregii țări. Primele evenimente vor avea loc în UTA

Găgăuzia. În cadrul proiectului, Agenția va organiza inclusiv un Festival al culturii romilor, făcând apel către comunitatea romă la participare și implicare.

Subsecvent, a fost menționat bugetul instituției, care pentru anul 2024 constituie 5 mln 600 mii lei. În legătură cu elaborarea de către Agenție a Programului de consolidare a relațiilor interetnice în contextul integrării Republicii Moldova în UE, susținut de Guvern, încă 2 mln lei s-au alocat pentru a doua jumătate a anului 2024.

O altă categorie de măsuri realizate vizează studierea limbii române de către minoritățile naționale. Or, depășirea barierelor de comunicare devin esențiale pentru a asigura o interacțiune armonioasă și productivă. În acest context, adoptarea unor strategii adecvate pentru a depăși aceste obstacole devine crucială. Astfel, în cadrul Programului național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale, Ministerul Educației și Cercetării a elaborat curriculumul și a organizat cursuri de studiere a limbii române, inițiate pentru 4 mii de studenți, la care peste 8900 de persoane s-au înscris, dintre care circa 1400 de candidați sunt din UTA Găgăuzia, circa 670 – din municipiul Bălți și circa 620 – din Taraclia.

Prin urmare, misiunea Agenției este promovarea în continuare a limbii române în cadrul comunităților etnice, dar și integrarea persoanelor care au trecut aceste cursuri în viața socială, culturală și economică.

Adițional celor expuse, secretara Comisiei administrație publică și dezvoltare regională, dna Ivanna Koksall, a notificat asupra bilingvismului sau multilingvismului introdus în instituțiile de învățământ din UTA Găgăuzia, dorința sporită de a cunoaște limba de stat, calitatea de predare-învățare atât a limbii române, cât și a limbilor minorităților naționale, precum și asupra insuficienței mijloacelor financiare pentru implementarea Programului național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale.

Despre importanța monitorizării politicilor din domeniul relațiilor interetnice a vorbit dl Ivan Dumnică, șeful Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice din cadrul Ministerului Educației și Cercetării, care a afirmat despre progresarea spre atingerea obiectivelor și scopurilor dorite de Agenție, precum și despre conlucrarea activă în elaborarea programelor strategice și adoptarea deciziilor. Referitor la propunerea directorului de a partaja partea de politici între minister și agenție, dar și în privința delimitării competențelor între autoritățile responsabile de domeniu, a fost adus exemplul țărilor europene, cât și activitatea altor agenții din țară, cărora le revine funcția de implementare a politicilor. Totodată, Șeful serviciului a relevat unele vizite în instituțiile de învățământ din teritoriu, inclusiv municipiul Comrat, organizate în scopul popularizării integrării europene, și care urmează a fi petrecute în toamnă în instituțiile de învățământ din Taraclia.

În continuare, liderul asociației obștești Comunitatea Ucraineană din Republica Moldova, dl Vitalii Mrug, a evidențiat o creștere a activității Agenției în promovarea și predarea limbii române. Un alt aspect afirmat ține de insuficiența resurselor financiare alocate pentru evenimentele culturale. Totodată, dumnealui a constatat că actualmente cadrul juridic care se referă la drepturile minorităților naționale este unul binevenit. Pe de altă parte, mecanismele internaționale de protecție a drepturilor omului, în recomandările făcute Republicii Moldova, solicită să se depună eforturi suplimentare pentru a garanta realizarea efectivă a acestui drept, făcând trimitere la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și modul în care este pus în aplicare tratatul.

Pe marginea acestui subiect, dar și a implementării Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice pentru perioada 2017 – 2027, dl Nicolai Terzi, directorul Comunității Găgăuzilor, de rând cu ceilalți conducători ai organizațiilor obștești, au solicitat desfășurarea unor audieri parlamentare în prima jumătate a anului 2025 și au insistat pe necesitatea traducerii celor 35 de capitole de negocieri în contextul procesului de aderare la UE, pentru a diminua scepticismul în rândul minorităților etnice în privința integrării europene a Republicii Moldova.

Așadar, relevanța coeziunii sociale în jurul ideii de integrare europeană este foarte importantă și este de obligația autorităților să dezmințe acele frici aruncate în societate în raport cu devenirea Republicii Moldova stat membru al Uniunii Europene.

Dl Gheorghii Barbarov, președintele Comunității Bulgare din Republica Moldova, prin exemplul României, s-a referit la reprezentativitatea în funcțiile publice de diferite niveluri, promovând ideea de cote pentru minorități în Parlament, precum și la majorarea fondurilor bugetare pentru sprijinirea organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, cât și pentru finanțarea de proiecte și programe interetnice.

Șefa Centrului Cultural Belarus din Moldova, dna Anna Babina, și-a afirmat susținerea și sprijinul pentru realizarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice, inclusiv, în programe de implicare a minorităților naționale din stânga Nistrului și a reiterat importanța reglementării problemei transnistrene exclusiv pe cale politică pașnică.

Ideea de a aplica platforma asociațiilor obștești ale minorităților naționale în cadrul acțiunilor de reintegrare teritorială a țării, în scopul asigurării că acțiunile guvernării pe acest domeniu politic sensibil să corespundă interesului național și principiilor democratice, a fost susținută de către dl Ion Creangă, șeful Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului.

În contextul celor enunțate, directorul general adjunct al Agenției, dl Nicolae Rădița a comunicat că în instituție se ține cont de toate problemele legate de partea transnistreană.

Astfel, Agenția este implicată plenar în discutarea chestiunilor legate de situația minorităților în regiunea transnistreană și respectarea drepturilor etnice în regiune, de comun cu Biroul politici de reintegrare, Oficiul Avocatului Poporului și Consiliul pentru egalitate.

Drept urmare a celor audiate, membrii Comisiei și a Grupului de lucru au luat act de cele raportate și apreciază eforturile Agenției îndreptate spre implementa Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice pentru perioada 2017 – 2027, Programului național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale, altor politici de susținere a minorităților naționale, în vederea păstrării, conservării și promovării limbilor regionale, a tradițiilor și a diversității culturale. Totodată, prioritar pentru Agenție rămâne creșterea rolului minorităților în procesul de integrare europeană și, respectiv, dialogul continuu dintre conducerea statului, organismele internaționale și organizațiile etno-culturale, respectând principiile democrației și drepturilor omului.

Ținând cont de informația prezentată în raportul Agenției și luând în considerare opiniile expuse de participanți, Comisia recomandă următoarele:

- popularizarea ideii integrării europene în rândul minorităților etnice din Republica Moldova;
- definitivarea procesului de traducere a documentelor importante din cadrul negocierilor în contextul de aderare la UE, în special, pe dimensiunea minorităților naționale, din limba română în limbile etnice;
- asigurarea accesului la informații în limbile minorităților naționale, creșterea ponderii conținutului disponibil în limbile minorităților naționale în cadrul mass-media regional;
- continuarea și dezvoltarea cooperării cu autoritățile publice locale în vederea coordonării implementării politicilor în domeniul vizat;
- îmbunătățirea sistemului de colectare și sistematizare a datelor statistice și elaborarea unei analize referitor la reprezentarea minorităților etnice în autoritățile publice locale/centrale;
- elaborarea unui plan de acțiuni comune cu Comisia permanentă, privind organizarea activităților la nivel local.

Comisia administrație publică și dezvoltare regională este deschisă pentru colaborare și va acorda Agenției suportul necesar în vederea consolidării relațiilor interetnice, în principal, prin eficientizarea și actualizarea cadrului normativ care să corespundă standardelor internaționale și cerințelor reprezentanților minorităților naționale din Republica Moldova.

Larisa VOLOH,
președintă